

Apariția și evoluția istorică a organizațiilor internaționale

Oleg BONTEA,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea Agrară de Stat din Moldova

SUMMARY

The international organization phenomenon marks an important step in the democratization of international life. It constitutes a phenomenon characteristic of the contemporary epoch, which essentially influences the contents and the forms of international policy. At present, the talk is about the creation of a special branch of international public law, and namely the law on international organizations. The idea of international organization is found in various projects whose aim is to ensure peace.

Fenomenul organizației internaționale marchează un pas important în direcția democratizării vieții internaționale; el constituie un fenomen caracteristic al epocii actuale, care influențează sensibil conținutul și formele politicii internaționale, încât se vorbește în prezent chiar de formarea unei ramuri speciale a dreptului internațional public - dreptul organizațiilor internaționale.¹

Ideea de organizație internațională este exprimată în diverse proiecte urmărind asigurarea păcii. Asemenea proiecte încep să fie formulate încă din sec. al XVI-lea. Remarcabil pentru actualitatea lui este proiectul regelui ceh Podiebrad (1462) care recomandă crearea unei organizații internaționale permanente, având ca organe: un congres, un consiliu și o curte de justiție a cărei principală funcție trebuia să fie rezolvarea pașnică a diferendelor dintre state.²

În sec. al XVIII-lea o serie de proiecte ale unor forme de organizare internațională au fost elaborate de gânditori și oameni politici francezi, germani sau englezi.³

În sec. al XIX-lea, sub acțiunea factorilor economici, apar preocupări ale statelor de a crea organizații internaționale, corespunzător evoluției relațiilor dintre ele, sub acțiunea expansiunii comerțului internațional și a dezvoltării progresului în general.

În această perioadă au fost înființate Uni-

unea Poștală Universală (1875), Organizația Meteorologică Mondială (1878), Uniunea de la Paris pentru protecția proprietății industriale (1883), Uniunea de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (1886).

Termenul de organizație internațională s-a impus în limbajul diplomatic și politic începând cu prima jumătate a secolului al XX-lea, pentru ca pe aproape tot parcursul veacului anterior să fie folosite concepte de genul sindicatului public internațional, biroul internațional, comisia internațională. Pentru prima dată sintagma menționată a fost folosită, probabil, de către James Lorimer, în deceniul 8 al secolului al XIX-lea și preluat de către germanul Constantin Frantz spre sfârșitul veacului.

Walter Schücking și Paul Reinsch vor permite consacrarea definitivă a termenului la începutul secolului al XX-lea în cadrul a două volume care teoretizau problema relațiilor dintre state: Organizațiile lumii și Uniunile internaționale publice.

Odată cu cristalizarea conceptului, dar și cu apariția primelor organisme internaționale au fost dezvoltate trei curente principale care aveau să definească rolul acestora: ca instrumente, ca arene și ca actori.

Ca instrumente, organizațiile sunt văzute ca instrumente prin care statele își urmăresc propriile interese, așa cum reiese chiar din deciziile acestora.

Ca arenă, un adevărat loc de joacă, o tablă de șah, adevărate forme ale scenariilor diplomației, unde actorii condamnă, se justifică, într-o încercare de coordonare coerentă a propriilor acțiuni politice;

Ca actori, în acest caz statele apar ca entități suverane, în care deciziile finale reprezintă voința unanimă a membrilor.

Organizațiile internaționale (interstatale) au apărut ca o continuare și permanentizare a reuniunilor diplomatice temporare ale statelor - *congresele și conferințele*, căpătând însă caracterul unui fenomen nou al relațiilor internaționale și al dreptului internațional, cu trăsături caracteristice noi. La origine, organizațiile internaționale nu sunt decât o prelungire a conferințelor internaționale, convocate pentru încheierea unor tratate. „Din epizodică, arată P. Reuter, conferința internațională devine periodică prin intermediul unui secretariat, capătă o anumită permanență”⁴

Primele organizații internaționale au fost create pe baza unor tratate multilaterale. Ele păstrează aspecte de continuitate cu instituțiile existente ale dreptului internațional, dar capătă trăsături noi care le configurează ca forme juridice permanente și specifice ale relațiilor interstatale, ca instituție nouă a dreptului internațional, ca ramură autonomă a acestuia.

Conferințele internaționale, denumite până în secolul al XIX-lea și congrese, sunt *reuniuni temporare* ale reprezentanților diplomați ai statelor, pe când **organizațiile internaționale** apar ca *forme permanente* de cooperare, caracterizate prin continuitatea activității, asigurată prin existența unei structuri, a unui sistem de organe principale și auxiliare care formează un cadru permanent al coordonării acțiunilor statelor. Funcționarea organizației are loc după reguli de procedură care, preluate din practica conferințelor internaționale, capătă un caracter instituțional, fiind prevăzute în regulamente obligatorii și permanente adoptate de fiecare organ principal sau de lucru al organizației.

La baza organizării și funcționării unei organizații internaționale se află un tratat adoptat de o conferință diplomatică; un astfel de tratat capătă o funcție esențială nouă - de act constitutiv, de statut al organizației,

având și trăsături proprii, distincte în comparație cu tratatele multilaterale obișnuite încheiate de state. Statutele organizațiilor internaționale formează astăzi o categorie distinctă de acte internaționale, prevăzute, sub aspectul regulilor juridice ce li se aplică, și de Convenția de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor (art. 5).

Astfel, în dreptul internațional a apărut și s-a conturat treptat un domeniu distinct și o instituție nouă, formată dintr-un complex de reguli juridice create pe baza acordului de voință dintre state și constituind o ramură autonomă a acestui drept. Aceste reguli s-au dezvoltat și s-au îmbogățit odată cu evoluția organizațiilor internaționale care formează în prezent un sistem complex, de o mare diversitate prin scopurile și obiectul activității, prin modul de organizare și funcționare, prin componența și influența lor, reflectând dinamismul, diversificarea și complexitatea relațiilor internaționale contemporane.⁵

În secolul al XX-lea amploarea dezvoltării organizațiilor internaționale, atât sub aspect numeric (în jur de 150), cât și al domeniilor pe care le cuprind, devine una dintre principalele coordonate ale vieții internaționale contemporane. După Primul Război Mondial se creează prima organizație politică mondială: *Liga Națiunilor*, precum și o serie de organizații cu caracter specializat, ca: *Organizația Internațională a Muncii*, *Uniunea Internațională a Vagoanelor* etc. După cel de-al Doilea Război Mondial organizațiile internaționale au cunoscut o evoluție deosebită, rolul lor în soluționarea problemelor de interes general devenind din ce în ce mai important.

Crearea organizațiilor cu caracter universal, întrucât urmăresc cuprinderea tuturor statelor și acoperirea tuturor domeniilor vieții internaționale - ca *Societatea Națiunilor* și *Organizația Națiunilor Unite* - sau a organizațiilor specializate în variate domenii economice și sociale, precum și a organizațiilor regionale cu caracter general, politic, economic sau social, ilustrează cu prisosință dimensiunile deosebite cantitative și calitative ale fenomenului organizațiilor internaționale în lumea contemporană.

Factorii principali ce au determinat acest proces constituie necesitatea de a preveni

și a elimina războaiele devenite tot mai nimicitoare, asigurând pacea și securitatea internațională și amplificarea cooperării internaționale în cele mai variate domenii, impulsionată de creșterea interdependențelor, de apariția problemelor majore care confruntă omenirea în ansamblul său.

Organizațiile internaționale guvernamentale (numărul lor constituie circa 500) constituie un cadru favorabil pentru dezvoltarea relațiilor dintre statele-membre, pentru coordonarea activităților spre anumite scopuri. Funcția principală a organizațiilor internaționale este aceea de a oferi mijloacele și cadrul cel mai potrivit de cooperare între state în domenii în care acestea au interese comune.⁶ Participarea, practic, a tuturor statelor membre O.N.U. la multe dintre organizațiile internaționale atestă prestigiul de care ele se bucură și confirmă rolul jucat de acestea în organizarea cooperării dintre state în tot mai multe domenii.

În epoca contemporană, organizațiile internaționale reprezintă o formă de armo-

nizare a eforturilor statelor în direcția unei colaborări internaționale, pentru realizarea căreia statele au creat un cadru juridico-organizatoric (instituțional) – o organizare cu caracter permanent. Organizațiile internaționale reprezintă un fenomen caracteristic al relațiilor mondiale actuale, fiind chemate să contribuie la dezvoltarea înțelegerii și colaborării dintre state, la asigurarea păcii și securității în lume. Instituția organizației internaționale a apărut ca o necesitate a vieții internaționale și acest fenomen marchează un pas important în direcția democratizării ei. Rolul crescând pe care îl are instituția organizației internaționale reprezintă una dintre caracteristicile marcante ale relațiilor internaționale actuale. Statele nu pot renunța la aceste instrumente de securitate colectivă, de cooperare economică și tehnică, de unificare a eforturilor colective pentru soluționarea unor probleme actuale și acute de interes comun, care sunt mai necesare ca oricând sau chiar indispensabile în condițiile globalizării.

NOTE

¹ Green L. C., *Law and society*, Seand printing A. W. Sijthoff - Leyden, 1977, pag. 183, citat după Mihăilă M., *Elemente de drept internațional public și privat*, All beck, București, 2001, p.110.

² Mihăilă M., *Elemente de drept internațional public și privat*, București: Editura All Beck, 2001, p.110.

³ Franța: abatele de Saint-Pierre elaborează un proiect cuprinzător pentru asigurarea păcii perpetue în Europa. Acest proiect prevedea adoptarea unui tratat fundamental „Marea alianță” și crearea unei Adunări generale de plenipotențari, ale cărei decizii deveneau obligatorii și erau susceptibile de a fi executate prin forță.

Germania: filozoful german Leibnitz (1670, 1676 și 1693) elaborează mai multe proiecte privind crearea unei federații internaționale condusă de papă și împărat.

Anglia: William Penn (1697) propune o organizare federală a continentului. Jeremy Bentham (1786), filozof englez, vine cu unele idei originale privind restructurarea relațiilor internaționale și organizarea lor în vederea asigurării păcii.

⁴ Niciu M. I., *Organizații internaționale*. Iași: Editura Fundației Chemarea, 1994, p. 8.

⁵ *Drept internațional public*, red. coord. A. Burian, ed.III., Chișinău, 2009, p. 256.

⁶ Miga-Beșteliu, R. *Organizațiile internaționale interguvernamentale*. – București: Editura ALL BECK, 2006, p. 27.

BIBLIOGRAFIE

1. Green L. C., *Law and society*, Seand printing A. W. Sijthoff - Leyden, 1977.

2. Mihăilă M., *Elemente de drept internațional public și privat*, ALL Beck, București, 2001.

3. Niciu M. I., *Organizații internaționale*. Iași: Editura Fundației Chemarea, 1994, p. 8.
4. *Drept internațional public*, red. coord. A. Burian, ed.III., Chișinău, 2009.
5. Miga-Beșteliu, R. *Organizațiile internaționale interguvernamentale*. – București: Editura ALL BECK, 2006.

Prezentat: 05 aprilie 2012.

E-mail: obontea@mail.ru